

نهاد آموزشی و سطح دانش آموختگی: نقش سیاست‌های آموزشی دانشگاه آزاد واحد ساری در تبیین و توسعه دانش آموختگی دانشجویان**

عبدالله ابراهیمی^۱، فرح حبیب^۲، ایرج اعتصام^۳

^۱ دانشجوی دکتری معماری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، abdollahebrahimi1526300@gmail.com

^۲ (نویسنده مسئول) استاد گروه معماری، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، f.habib@sbiau.ac.ir

^۳ استاد گروه معماری، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، i.ettessam@sbiau.ac.ir

چکیده

دانشگاه آزاد اسلامی، به‌عنوان یک نهاد آموزشی که بیش از ربع قرن از تأسیس آن می‌گذرد، نقش گسترده‌ای در رشد و گسترش و توسعه آموزش و بالابردن سطح دانش آموختگی و تعالی افراد جامعه در ایران دارد. آموزش نیروی انسانی جهت ورود به بازار کار از جمله فعالیت‌های دانشگاه‌ها از جمله دانشگاه آزاد می‌باشد، و این فعالیت تأثیر بسیار زیادی بر رشد و توسعه کشور دارد؛ و خود نیز متأثر از این رشد و توسعه گردید و این رشد در دانشگاه به لحاظ کالبدی بسیار ملموس‌تر و در اذهان عموم جامعه به‌عنوان حقیقتی انکارناپذیر جا افتاده است. دانشگاه آزاد اسلامی در مسیر رشد و توسعه خود محیط پیرامون خویش را با خود همراه نمود و نه تنها بر کالبد و پیرامون خویش اثرگذار بوده بلکه در اکثر شهرهای کوچک و متوسط و در حال رشد توانسته ضمن تحمیل خویش بر سایر کاربری‌ها، مسیر توسعه شهر را تغییر داده و خود عامل تعیین‌کننده‌ی شکل‌گیری بافت‌های جدید و تکامل بافت‌های قدیم گردید. روش تحقیق برحسب هدف، کاربردی و شیوه مطالعه برحسب روش و ماهیت، توصیفی و تحلیلی می‌باشد. روش گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای، اسنادی، و مطالعات میدانی (پرسش‌نامه) بوده است و جامعه آماری پژوهش هم شامل ۳۷۰ نفر از ساکنین محلات پیرامونی است ولی جهت اطمینان ۴۰۰ پرسش‌نامه توضیح و ۳۸۵ پرسش‌نامه به‌صورت کامل پاسخ داده شد، که برای تحلیل اطلاعات از نرم‌افزارهای تحلیلی spss و Excell استفاده شده است. نتایج این پژوهش بیانگر تأثیرگذاری دانشگاه در ابعاد اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و فرهنگی است.

اهداف پژوهش:

۱. مطالعه نهادینه‌کردن نقش دانشگاهی و علمی برای این محدوده از شهرستان ساری.
  ۲. بررسی افزایش تأثیرات مثبت و کاستن از تأثیرات منفی دانشگاه بر محلات و روستاهای پیرامونی.
- ### سؤالات پژوهش:
۱. چگونه می‌توان با مکان‌یابی صحیح تأثیرات نامطلوب دانشگاه را کاهش داده و تأثیرات مطلوب آن بر رشد و پیشرفت منطقه را افزایش داد؟
  ۲. تغییر ساختار بافت جمعیتی و هویتی در بافت پیرامون دانشگاه در چه جهت صورت می‌گیرد؟

اطلاعات مقاله

مقاله پژوهشی

شماره ۵۴

دوره ۲۱

صفحه ۷ الی ۱۷

تاریخ ارسال مقاله: ۱۴۰۰/۰۱/۱۴

تاریخ داوری: ۱۴۰۰/۰۳/۱۷

تاریخ صدور پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۶/۰۱

کلمات کلیدی

دانشگاه، ساختار فضایی، تأثیرات اجتماعی، اقتصادی و کالبدی، محلات پیرامونی.

ارجاع به این مقاله

ابراهیمی، عبدالله، حبیب، فرح، & اعتصام، ایرج. (۱۴۰۳). نهاد آموزشی و سطح دانش آموختگی: نقش سیاست‌های آموزشی دانشگاه آزاد واحد ساری در تبیین و توسعه دانش آموختگی دانشجویان. "مطالعات هنر اسلامی"، ۲۱(۵۴)، ۷-۱۷.

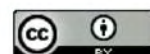

[dori.net/dor/20.1001.1.*
***** ** ** ** */](https://doi.org/10.22034/IAS.2021.307056.1740)

[dx.doi.org/10.22034/IAS
.2021.307056.1740](https://dx.doi.org/10.22034/IAS.2021.307056.1740)

** این مقاله مستخرج از پایان‌نامه دکترای معماری با عنوان «بررسی تأثیرات دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری بر فرم و کالبد محیط اطراف خود و بافت شهر ساری» می‌باشد که با راهنمایی خانم دکتر فرح حبیب و مشاورت دکتر ایرج اعتصام در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات به انجام رسید.

مقدمه

در عصر حاضر دانشگاه به پدیده‌ای تبدیل شده است که می‌توان از زوایای گوناگون به تحلیل آن پرداخت. آنچه امروز به واقعیتی در عرصه بین‌المللی بدل شده، نقش کالبدی و تأثیرگذار دانشگاه در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، علمی و سیاسی است که روز به روز بر اهمیت آن افزوده می‌شود. دانشگاه‌ها چنان در تاروپود مناسبات علمی و پژوهشی و سازوکارهای توسعه اجتماعی و اقتصادی تنیده شده‌اند که امکان تفکیک نقش آن‌ها از پیچیدگی‌های توسعه مسیر نیست. همچنین فرآیند تولید سرمایه مادی که چیزی جز ثروت اقتصادی نیست، به شکل تنگاتنگ با فعالیت‌های علمی و پرورش نیروهای متخصص در دانشگاه‌ها گره خورده است. از این رو، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری را به چند دلیل برگزیدیم؛ اول اینکه مطالعات و مشاهدات اولیه نشان می‌دهد که این دانشگاه با سابقه‌ای نزدیک به ربع قرن تغییرات بسیاری را در ساختارهای فضایی پیرامونی آن موجب شده است. به همین دلیل این منطقه، بدون تردید با بهره‌برداری از طرح‌ها و پروژه‌ها از جمله بیمارستان در آینده نه‌چندان این منطقه را تبدیل به یکی از هسته‌های شهری بسیار فعال شهر ساری خواهد نمود. دلیل بعدی ملموس بودن بسیاری از تغییر تحولات ایجاد شده پس از تأسیس این دانشگاه در ساختارهای فضایی محلات پیرامونی است. با این تفاسیر، واکاوی ابعاد مختلف تأثیرگذاری این فضای دانشگاهی بر محیط شهری و سطح دانش آموختگی ضرورتی است که انجام این پژوهش را مطرح می‌کند.

بررسی پیشینه پژوهش حاکی از این است که تاکنون اثر مستقلى با این عنوان به رشته تحریر درنیامده است. اهدافی که این پژوهش دنبال می‌کند بررسی تغییرات کالبدی متأثر از وجود واحد دانشگاهی بر شهر ساری و بررسی روند تغییرات اجتماعی، فرهنگی، هویتی کالبد و بافت اطراف متأثر از وجود واحد دانشگاهی بر شهر و حاشیه شهر ساری؛ نهادینه کردن نقش دانشگاهی و علمی برای این محدوده از شهرستان ساری و بهبود تأثیرات دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری بر ساختارهای فضایی بافت پیرامونی است.

روش اعمال شده در این تحقیق توصیفی، تحلیلی می‌باشد که در ابتدا به معرفی مفاهیم مورد بررسی پرداخته می‌شود، و با استفاده از داده‌های مراکز آمارگیری و نیز کتابخانه‌های مجهز و سپس مطالعات میدانی از طریق پرسش‌نامه و مصاحبه از اهالی در رابطه با تغییرات صورت گرفته و نحوه تأثیر آن بر زندگی اهالی و درجه مطلوبیت آن انجام می‌شود. در ادامه وضع موجود منطقه موردنظر توصیف می‌گردد که به تحلیل و ارزیابی و ارائه راه کارها می‌باشد. پس از جمع‌آوری داده‌ها جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای «اکسل و اس پی اس اس» استفاده گردید. لازم به توضیح می‌باشد که از آزمون T استودنت و آزمون فریدمن برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. آزمون فریدمن یک آزمون ناپارامتری (درون گروهی) است که از آن برای مقایسه میانگین رتبه‌ها در بین k متغیر (گروه) استفاده می‌شود.

۱. مبانی نظری

۱.۱. مفهوم دانشگاه

انتخاب کلمه دانشگاه در مقابل کلمه *university* و دانشکده در مقابل کلمه *faculty* و استاد در مقابل *lecture* و دانشجو در مقابل *student* و دیگر واژه‌ها در جامعه ما همواره معنی خاصی داشته است. کلمه دانشگاه به خاطر این انتخاب شده است که از مفهوم «دانش» با قید زمان و مکان «گاه» مفید است، هم مکان شکل‌گیری دانش، کانون رشد آن و جای شکوفایی علم است. همچنین در کلمه دانشجو یا دانشگاه، یک حرکت جوشش یا جویندگی مستتر است و به این معنی است که دانش در درون افراد ریشه دارد و با جست‌وجو و کاوش پیگیر دنبال می‌شود. گذشته از واژه‌شناسی دانشگاه‌ها در مفهوم علمی نیز پدیده‌هایی هستند که شکل گرفته‌اند تا شناخت‌شناسی بشر را تکامل دهند، اصولاً پدیده دانشگاه به‌وجود آمده تا شناخت بشری را در مدت‌زمان کوتاهی با آموزش‌هایی در درون آن جریان دارد شکوفا نماید (خالقی مقدم: ۱۳۶۹).

۱.۲. اهداف ایجاد دانشگاه

در قرن بیست و یکم انتظار ما از دانشگاه به مانند گذشته نمی‌باشد. دانشگاه‌ها باید نقش غالبی در حیات اقتصادی، فرهنگی، و اجتماعی داشته باشد. در قرن حاضر رسالت دانشگاه خلق دانش است؛ علاوه بر این که جوانان را برای ورود به بازار اشتغال آماده می‌سازد و همچنین از فارغ‌التحصیلان دانشگاه انتظار هست که در امور اجتماعی، سیاسی جامعه مشارکت فعالی داشته باشند. از دانشگاه‌ها انتظار است که نقش مهمی را حتی در اقتصاد محلی داشته باشد.

۱.۳. نظریه کنش

نظریه کنش ریشه در «کار ماکس وبر» در زمینه کنش اجتماعی دارد. هرچند وبر کارش را بر پایه مفروضاتی در زمینه کنشگران و کنش بنا نهاده بود. اما علاقه اصلی‌اش متوجه تأثیر الزام‌های فرهنگی و ساختاری روی کنشگران بود. نظریه کنش به‌جای تأکید بر این جنبه از کار وبر، در سطح اندیشه و کنش فردی عمل می‌کند. در چکیده‌ای که «روسکو هینکل» از اصول نظریه کنش به‌صورت ذیل می‌باشد (جورج ریترز: ۱۳۸۴).

۱. فعالیت‌های اجتماعی انسان‌ها از آگاهی به خودشان، دیگران و موقعیت‌های خارجی سرچشمه می‌گیرد؛
۲. انسان‌ها در جهت رسیدن به نیت‌های ذهنی، مقاصد و هدف‌هایشان عمل می‌کنند؛
۳. انسان‌ها وسایل، شیوه‌های عمل به روش‌ها و ابزارهایی متناسب با هدف‌هایشان به کار می‌برند.
۴. میدان عمل آن‌ها به‌خاطر شرایط و مقتضیات تعطیل‌ناپذیر محدودیت پیدا می‌کند.
۵. انسان‌ها، آنچه را که انجام داده‌اند یا در حال انجام آن هستند و یا می‌خواهند انجام دهند، از طریق اعمال اراده یا داوری، مورد سنجش، ارزیابی و گزینش قرار می‌دهند.

۱.۴. نظریه تضاد

واژه Conflict از ریشه Configure به معنای برخورد کردن و مبارزه کردن گرفته شده است. هرگاه دو یا چند نفر یا گروه به جهت تخلف در اندیشه و منافع، در حال تعارض آشکار و عدم توافق آمیخته با خشونت قرار گیرند، تضاد نامیده می‌شود. برای این اصطلاح معادل‌هایی چون نزاع، تقابل، کشمکش، انحراف، دوگانگی و دشمنی در نظر گرفته شده است. و به‌طور متواتر در جامعه‌شناسی مارکسیستی به کار می‌رود و از مکاتب عمده در جامعه‌شناسی می‌باشد.

۱.۵. نظریه سیستم‌ها

در طول تفکرات اجتماعی، می‌توان دو جریان عمده فکری را در امور و پدیده‌های اجتماعی مختلف شناسایی و بررسی نمود: نخست، جریان فکری معتقد به بی‌قانونی امور و پدیده‌ها که از افکار آشفته و نابسامان نشأت می‌گیرد و مروج نوعی هرج‌ومرج و آشفتگی فکری، انفعال روحی انسان‌ها و هیچ‌گرایی بوده است. در این بین، نگرش سیستمی، کلیه پدیده‌های موجود در طبیعت و اجتماع را مرتبط به هم و مؤثر در هم می‌داند و روابط پایدار آن‌ها را قانونمند تلقی می‌کند که روند حاکم بر پدیده‌ها را تشکیل می‌دهند حد و مرز هر پدیده در رابطه با پدیده‌های دیگر تعیین می‌شود؛ بدین معنا که یک پدیده به‌مثابه سیستم عناصر خود در عین حال عنصری از یک سیستم بزرگ‌تر است. هر پدیده یا شیء، در عین حال که نسبت به عناصر خود، سیستم محسوب می‌شود. نسبت به سیستم‌های بزرگ‌تر، یک زیر سیستم قلمداد می‌گردد (گلابی: ۱۳۶۹).

۱.۶. نظریه اگزستانسیالیسم

نظریه اگزستانسیالیسم‌ها که یک رویکرد فلسفی است، بیش از حد بر استقلال، اراده آزاد در مسئولیت فردی انسان‌ها تأکید می‌ورزد، آنان معتقدند، علم و برخورد جبران‌گراانه علمی، که انسان را فاقد شعور و اراده فرض می‌کند، نمی‌تواند به شناخت وجود اصیل انسان کمک کند؛ زیرا، مهم‌ترین مسائلی که به هویت انسان مربوط می‌شود، فراتر از دسترسی علم است؛ بنابراین نظر اگزستانسیالیسم‌ها، رسالت آموزش عالی و یا عالی‌ترین سطح کیفی از دانشگاه چیزی جز ایجاد زمینه‌های مناسب برای رشد فردی و شکوفاکردن هرچه بیشتر توانایی‌های فردی است (حسینی و لطیفیان: ۱۳۸۷).

۱.۷. نظریه قطب رشد

نظریه قطب رشد بر سرمایه‌گذاری کلان در صنایع، در بزرگ‌ترین شهرها تأکید دارد. در این نظریه، دولت‌ها می‌توانند انگیزه‌های رشد اقتصادی را فراهم آورند. این رشد اقتصادی در خارج از مراکز شهری انتشار می‌یابد و باعث توسعه اجتماعی-اقتصادی ناحیه‌ای می‌شود. بدین‌سان در نظریه قطب رشد به شهرها اولویت داده می‌شود تا توسعه اجتماعی-اقتصادی شهرها باعث توسعه اجتماعی-اقتصادی روستاها گردد. این نظریه بر عملکرد نیروهای بازار آزاد که تأثیرات جانبی آن، محرک توسعه اجتماعی-اقتصادی در سراسر یک ناحیه است، تأکید دارد. در نظریه قطب رشد، سرمایه‌گذاری

در صنعت به‌منزله موتور توسعه برای فعالیت‌های کشاورزی و تجاری مورد توجه قرار می‌گیرد و در آن سرمایه و نیروی کار جابه‌جا می‌شود.

۱.۸. ابعاد تأثیرگذاری دانشگاه‌ها بر توسعه جوامع

دانشگاه نهادی است که در رأس هرم نهادهای علمی یک جامعه قرار دارد. عملکرد صحیح دانشگاه از یک‌طرف، توسعه و پیشرفت را به ارمغان می‌آورد و از طرف دیگر، روند توسعه جامعه را به‌عنوان بازخوردی مثبت به مکانی رفیع‌تر انتقال می‌دهد. دانشگاه‌ها از سویی به‌عنوان زیرمجموعه‌های نظام آموزش عالی در فرآیند توسعه یک کشور مطرح هستند که نقش کلیدی و حیاتی را به‌عنوان مراکزی که به تربیت و آماده‌ساختن نیروی انسانی کارآمد، شایسته و دارای مهارت برای پاسخ‌گویی به نیازهای واقعی جامعه در زمینه‌های مختلف می‌پردازند، برعهده دارند؛ چراکه دانشگاه‌ها با برون‌دادهای خود به جامعه عملاً در راه توسعه قدم برمی‌دارند. به‌طور خلاصه می‌توان گفت نظام آموزش عالی نقش اساسی در فرآیند توسعه‌یابی و ایجاد موازنه بین ابعاد مختلف توسعه‌یافتگی کشور دارد. سرمایه‌گذاری اصولی در این بخش در واقع ایجاد امکانات و تسهیلات برای نسل‌های آینده و اقدام صحیح در جهت توسعه علمی کشور به‌شمار می‌رود (فریدون: ۱۳۸۳).

۲. ابعاد تأثیرگذاری دانشگاه‌ها بر توسعه جوامع

عملکرد صحیح دانشگاه از یک طرف، توسعه و پیشرفت را به ارمغان می‌آورد و از طرف دیگر روند توسعه جامعه را به‌عنوان بازخوردی مثبت به مکانی رفیع‌تر انتقال می‌دهد. دانشگاه‌ها به‌عنوان زیرمجموعه‌های نظام آموزش عالی در فرآیند توسعه یک کشور مطرح هستند که نقش کلیدی و حیاتی را به‌عنوان مراکز تربیت و آماده‌ساختن نیروی انسانی کارآمد، شایسته و دارای مهارت برای پاسخ‌گویی به نیازهای واقعی جامعه، برعهده دارند؛ چراکه دانشگاه‌ها با برون‌دادهای خود به جامعه عملاً در راه توسعه قدم برمی‌دارند. به‌طور خلاصه می‌توان گفت نظام آموزش عالی نقش اساسی در فرآیند توسعه‌یابی و ایجاد موازنه بین ابعاد مختلف توسعه یافتگی کشور دارد. سرمایه‌گذاری اصولی در این بخش در واقع ایجاد امکانات و تسهیلات برای نسل‌های آینده و اقدام صحیح در جهت توسعه علمی کشور به‌شمار می‌رود (فریدون: ۱۳۸۳).

۳. ارتباط شهر و پردیس دانشگاهی

بولتون در اواخر قرن بیستم براساس ترکیبی از نیروهای فیزیکی، فرهنگی و اقتصادی که از طریق دانشگاه‌ها و کالج‌ها در زندگی شهر نفوذ کرده بودند تجدید حیات پیدا کردند. ارتباط خاصی بین شهر و دانشگاه‌های آن وجود داشت که این نشان از وجود یک ارتباط ویژه شهرسازی و معماری بین شهر و دانشگاه‌های آن دارد. آیا عناصر و عواملی از این ارتباط کالبدی و فیزیکی وجود دارد که بتواند اثرات کیفیت مثبتی را برای شهر و دانشگاه‌ها در آینده ایجاد کند؟

تصویر ۱. دانشگاه کمبریج که مردم در حال استفاده از فضای پردیس می‌باشند.

تصویر ۲. دانشگاه ویرجینیا

۴. یافته‌های پژوهش

باتوجه به تأیید اعتبار و روایی گویه‌های پرسش‌نامه، به بررسی و تحلیل داده‌ها پرداخته می‌شود. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از آزمون t تک‌نمونه‌ای استفاده گردید و گویه‌های پرسش‌نامه در گروه محیطی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دسته‌بندی شده و داده‌های به‌دست آمده مورد آزمون قرار گرفتند. برای رتبه‌بندی بین مؤلفه‌های توسعه پایدار و تعیین بیشترین و کم‌ترین حوزه تأثیر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری نیز از آزمون فریدمن استفاده گردید.

نظر به اینکه در انجام آزمون t تک‌نمونه‌ای، نرمال بودن داده‌ها اهمیت چندانی ندارد، بلکه نرمال بودن تقریبی داده‌ها، جهت انجام این آزمون مناسب می‌باشد. با این وجود، چولگی و کشیدگی داده‌ها جهت ارزیابی نرمالیتی داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. چولگی معیاری از تقارن یا عدم تقارن تابع توزیع می‌باشد. برای یک توزیع کاملاً متقارن چولگی صفر و برای یک توزیع نامتقارن با کشیدگی به سمت مقادیر بالاتر چولگی مثبت و برای توزیع نامتقارن با کشیدگی به سمت مقادیر کوچک‌تر مقدار چولگی منفی است. کشیدگی نشان‌دهنده ارتفاع یک توزیع است. به عبارت دیگر، کشیدگی معیاری از بلندی منحنی در نقطه ماکزیمم است. ماکسیمم مقدار کشیدگی و چولگی برای توزیع نرمال بین -۳ تا $+۳$ می‌باشد.

جدول ۱: بررسی نرمالیتی متغیرهای مورد بررسی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
			Skewness	Kurtosis
تأثیرات توسعه فرهنگی و اجتماعی	۳.۹۲	۰.۶۵۲	-۰.۹۴۳	۲.۲۳۳
تأثیرات توسعه کالبدی	۳.۹۱	۰.۶۷۱	-۰.۸۶۸	۲.۰۶۶
تأثیرات توسعه اقتصادی	۳.۹۴	۰.۶۹۲	-۰.۷۵۵	۰.۸۸۱

فرضیه اصلی اول: ایجاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری بر توسعه اجتماعی و فرهنگی مناطق پیرامونی دانشگاه تأثیر مثبت دارد.

نتایج آزمون فرضیه اصلی اول حاکی از این است که مقدار آزمون تک‌نمونه‌ای (۴۲/۷۴) می‌باشد؛ جدول ۴-۱۶ نشان می‌دهد که با اطمینان ۹۹ درصد و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ تفاوت معنی‌داری ($p < ۰,۰۰۱$) وجود دارد. همچنین میانگین جامعه آماری (۳/۹۲) از میانگین مفروض (۲/۵) بالاتر است. از این رو می‌توان اذعان داشت که فرض صفر پژوهش مبنی بر عدم وجود رابطه بین متغیرهای پژوهش، رد شده و در مقابل فرض پژوهش تأیید می‌شود.

جدول ۲: نتایج آزمون t برای فرضیه‌های اصلی پژوهش

متغیر	t	درجه آزادی (df)	سطح معنی‌داری	اختلاف میانگین	۹۵ درصد فاصله اطمینان از تفاوت	
					پایین‌ترین	بالاترین
تأثیرات توسعه فرهنگی و اجتماعی	۴۲/۷۴	۳۸۴	۰/۰۰۰	۱/۴۲	۱/۳۵	۱/۴۹
تأثیرات توسعه کالبدی	۴۱/۳۵	۳۸۴	۰/۰۰۰	۱/۴۱	۱/۳۵	۱/۴۸
تأثیرات توسعه اقتصادی	۴۰/۶۹	۳۸۴	۰/۰۰۰	۱/۴۱	۱/۳۷	۱/۵۰

فرضیه دوم: ساخت دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری بر توسعه کالبدی مناطق پیرامونی دانشگاه تأثیر مثبت دارد. نتایج آزمون فرضیه اصلی دوم حاکی از این است که مقدار آزمون t تک‌نمونه‌ای (۴۱/۳۵) می‌باشد. جدول ۴-۱۶ نشان می‌دهد که با اطمینان ۹۹ درصد و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ تفاوت معنی‌داری ($p < ۰,۰۰۱$) وجود دارد. همچنین

میانگین جامعه آماری (۳/۹۱) از میانگین مفروض (۲/۵) بالاتر است. از این رو می‌توان ادعان داشت که فرض صفر پژوهش مبنی بر عدم وجود رابطه بین متغیرهای پژوهش، رد شده و در مقابل فرض پژوهش تأیید می‌شود.

فرضیه اصلی سوم: ساخت دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری بر توسعه اقتصادی مناطق پیرامونی دانشگاه تأثیر مثبت دارد. نتایج آزمون فرضیه اصلی اول حاکی از این است که مقدار آزمون t تک‌نمونه‌ای (۴۰/۶۹) می‌باشد. جدول ۴-۱۶ نشان می‌دهد که با اطمینان ۹۹ درصد و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ تفاوت معنی‌داری ($p < ۰,۰۰۱$) وجود دارد. همچنین میانگین جامعه آماری (۳/۹۴) از میانگین مفروض (۲/۵) بالاتر است. از این رو می‌توان ادعان داشت که فرض صفر پژوهش مبنی بر عدم وجود رابطه بین متغیرهای پژوهش، رد شده و در مقابل فرض پژوهش تأیید می‌شود.

باتوجه به جدول شماره ۲، مشاهده می‌شود که مقدار t هر سه عامل از میزان استاندارد بالاتر است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت دانشگاه آزاد اسلامی بر مناطق پیرامونی تأثیرات اجتماعی-فرهنگی، کالبدی و اقتصادی دارد و هر سه عامل در توسعه پایدار مؤثرند.

نتیجه‌گیری

دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری توانسته است بر توسعه ساختار کالبدی محلات پیرامونی مؤثر عمل نماید. افزایش جمعیت پیرامون و به تبع آن نیاز به واحدهای مسکونی بیشتر و از طرفی علاقه کارکنان به سکونت در مجاورت دانشگاه باعث شده تا تراکم ساختمانی در محیط‌های پیرامونی بالا رفته و نمونه آن ایجاد شهرک‌های مسکونی و تغییر الگوی ساخت از ویلایی به آپارتمانی و ساخت مجموعه‌های آپارتمانی در مجاورت شاهد هستیم و از طرفی دیگر افزایش واحدهای مسکونی و متعاقب آن افزایش جمعیت نیازمند کاربری‌های دیگر برای رفع نیازهای روزمره ساکنان را می‌طلبد که در این راستا ایجاد کاربری‌های جدید از جمله فروشگاه‌های بزرگ (ایرانیان و نگین و...) را در پاسخ‌گویی به نیازها را می‌بینیم.

در مورد تأثیرات اقتصادی دانشگاه آزاد اسلامی بر محلات پیرامونی می‌توان گفت که ایجاد دانشگاه بر توسعه آن به عنوان یک عامل ارزش افزا بر توسعه محلات پیرامونی عمل کرده است. هرچند افزایش قیمت زمین و اجاره بهاء ساختمان، تورم و شرایط خاص اقتصادی سال‌های مختلف گذار بوده ولی هم‌زمان با ایجاد دانشگاه جهشی در املاک و اجاره بهای ساختمان‌ها ایجاد شده است که همگی ناشی از مرغوبیت و تقاضای بیشتر برای خرید زمین‌های موجود در محلات پیرامون دانشگاه بوده است. البته همان‌طور که در مطالعات میدانی شرح داده شد دانشگاه باعث افزایش سطح رفاه ساکنان، ایجاد مشاغل جدید و بالارفتن میزان مصرف کالاها و خدمات در محلات پیرامونی آن شده است. لازم به ذکر است که به علت عدم دسترسی به اطلاعات و داده‌های پرسش‌نامه در این ارتباط اکتفا شده است.

باتوجه به اینکه دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری نه تنها بر محیط‌های پیرامونی تأثیرگذار بوده بلکه بر کل مسیر جاده دریا (بلوار فرح‌آباد) تأثیر گذاشته و ترغیب انتقال سایر واحدهای دانشگاهی را از سایر نقاط شهر ساری به این مسیر (هفده واحد دانشگاهی دولتی و غیرانتفاعی) را به همراه داشته است. باتوجه به اینکه بخش اعظمی از پرسنل و اساتید

آن‌ها به صورت غیربومی هستند و از طرفی توریستی بودن این محور دانشگاهی و جذابیت بالا در میل به سکونت در این محور باعث شده تا تعداد قابل توجهی از اساتید در محیط‌های پیرامونی واحدهای دانشگاهی تحت عنوان شهرک‌های اساتید اسکان یابند؛ از طرفی دیگر، حضور قشر عظیمی از دانشجویان و نیاز به مسکن‌های استیجاری باعث شده که جمعیت منطقه به طور چشمگیری تغییر یابد. با توجه به باسواد بودن ساکنان جدید، افزایش سطح سواد منطقه را به دنبال داشته است و میل به تحصیل و تحصیلات عالی را در قشر سنتی منطقه پدید آمده است و متعاقب آن تغییر در گروه‌های مرجع را در این مناطق شاهد هستیم، زیرا تا قبل از این جمعیت منطقه بیشتر میل به کار در امورات کشاورزی و مشاغل وابسته را داشته‌اند ولیکن بعد از بروز جمعیت جدید میل به مشاغل جدید متناسب به نیازهای جدید از جمله خدمات دانشجویی (چاپ و تکثیر و غذایی و خواروبار فروشی و...) و خدمات بین‌راهی (خدمات ماشین‌ها و خانواده‌های مسافر...) از سوی نسل جوان آنجا پدیدار گشته است.

همان‌طور که در فصول پیشین آمده است پس از استقرار دانشگاه آزاد اسلامی واحد در محور ساری به دریا و جمعیت زیاد دانشجویی آن منجر به توسعه شبکه‌های ارتباطی و بالاجزا ایجاد خطوط اتوبوس رانی از میدان ولیعصر (عج) تا دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری و روستاهای پیرامون و تجهیز مسیر بلوار دریا به روشنایی و پل‌های متعدد عابر و در دست مطالعه بودن خط مونوریل از ساری تا دریا (براساس مطالعه فی مابین واحد ساری و فرمانداری و راه ساری) باعث شده که این محور از رونق بسیاری برخوردار شده و ایجاد زیرساخت‌ها باعث شده تا هفده واحد دانشگاهی از سایر نقاط شهر به این محور کوچ نمایند و به دنبال آن ایجاد شهرک‌های کوچک و بزرگ و کاربری‌های مختلف در مجاورت هریک از واحدها، خودبه‌خود موجبات تغییر مسیر توسعه شهر ساری را از شرق و غرب به سمت شمال را فراهم آورده است که افزایش چندین برابری قیمت زمین‌ها در این محور شاهد بر این مدعا است.

می‌توان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری را به عنوان عامل اصلی باعث بالارفتن تراکم مسکونی و افزایش تعداد طبقات ساختمانی، و همچنین ایجاد مجتمع‌های مسکونی آپارتمانی در پیرامون دانشگاه تأثیر نام برد؛ زیرا قبل از حضور این واحد برابر نقشه‌های گوگل در سال ۲۰۰۳ محیط‌های پیرامونی و حتی محور فرح‌آباد از کاربری‌های محدود و تراکم ساختمانی محدود و ارتفاع کوتاه بهره می‌برد و با استقرار واحد ساری، شاهد مجموعه‌های مسکونی و آپارتمانی و مجموعه‌های خدماتی بسیاری برای پاسخگویی به نیازهای جمعیت بسیار دانشجویی که شامل ۱۲۰۰۰ دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری و ده‌ها هزار دانشجوی سایر واحدهای دانشگاهی مستقر در این محور ایجاد شده و جمعیت قابل توجهی از اساتید و کارکنان منتقل شده به این محور را نیز باید به این جمعیت نیازمند خدمات اضافه کرد. و به دنبال آن تغییر مسیر توسعه شهر و برنامه‌های در دست مطالعه برنامه‌ریزان شهری این توسعه را سرعت می‌بخشد. با توجه به اینکه استقرار واحد از قبل در ساختار شهری و حتی توسعه آتی پیش‌بینی نشده بود و از طرفی ظرفیت بافت پیرامونی نیز در حد انبوه جمعیت جدید نبوده است، بالطبع نابسامانی‌ها قابل پیش‌بینی بوده است که نیاز فوری جمعیت جدید منجر به احداث شهرک‌های جدید و آپارتمان‌ها بدون در نظر گرفتن ضوابط شهری بوده است.

منابع و مآخذ:

کتاب‌ها

اپنهایم، نوربرت. (۱۳۸۷). مدل‌های کاربردی در تحلیل مسائل شهری و منطقه‌ای. ترجمه: منوچهر طبیبیان، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

اوستروفسکی، واتسلاف. (۱۳۷۸). شهرسازی معاصر. ترجمه: لادن اعتضادی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

باقری نوع‌پرست، خسرو. (۱۳۸۹). درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران، دو جلد، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.

بامداد، بدرالملوک. (۱۳۴۷). زن ایرانی از انقلاب مشروطه تا انقلاب سفید. تهران: ابن‌سینا.

بحرینی، سیدحسن. (۱۳۷۵). تحلیل فضای شهری در رابطه با الگوهای اقتصادی استفاده‌کنندگان و ضوابطی برای طراحی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

بحرینی، سیدحسن. (۱۳۷۷). فرایند طراحی شهری. تهران: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

بیژن، اسدالله. (۱۳۵۰). سیر تمدن و تربیت در ایران باستان. تهران: ابن‌سینا.

پاپلی یزدی، محمدحسین؛ رجبی سناجردی، حسین. (۱۳۸۹). نظریه‌های شهر و پیرامون. تهران: سمت.

پاتر، رابرت. ب؛ ایونز، سلی لویید. (۱۳۸۴). شهر در جهان در حال توسعه. ترجمه: کیومرث ایران‌دوست، مهدی دهقان منشادی، مهدی و میترا احمدی، تهران: انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.

پورمحمدی، محمدرضا. (۱۳۸۹). برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری. تهران: سمت.

پیرنیا، حسن. (۱۳۸۰). تاریخ ایران باستان. افسون، جلد سوم، تهران: فرهنگی.

حافظنیا، محمدرضا. (۱۳۸۷). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. تهران: سمت.

الماسی، علی محمد. (۱۳۷۰). تاریخ آموزش و پرورش اسلام و ایران. تهران: دانش امروز.

مقالات

اسدی، ایرج؛ زبردست، اسفندیار. (۱۳۸۹). «گونه‌شناسی مناطق شهر- بنیاد در مطالعات شهری و منطقه‌ای». نشریه -هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی شماره ۴، ۱.

منابع لاتین

Anamaria de Aragão Costa Martins and Melchior Sawaya Neto. (۲۰۰۷). The Impact of University Campuses on Disperse Urban Contexts: Case Study of Brasillia, Brazil, Lincoln Institute of Land Policy

Animesh K. J. (۱۹۹۷). BASIC THEORY OF MAGNETS, Brookhaven National Laboratory, Upton, New York ۱۱۹۷۳-۵۰۰۰.

Antonio P. Russo, Leo van den Berg. (۲۰۰۰). Toward a Sustainable Relationship between City and University, A Stakeholdership Approach, Journal of Planning Education and Research, DOI: ۱۰.۱۱۷۷.

Brook McIlroy. (۲۰۰۸). York University Background Study Land Use, Urban Design and Heritage, City of Toronto City Planning Division York University Development Corporation

Busha, C. H., & Harter, S. P. (۱۹۸۰). Research methods in librarianship: Academic press.

